

AUSCHWITZ

DEEL VI

De inkomende en uitgaande transporten van
1944-45

Inleiding

In tegenstelling tot de andere delen der AUSCHWITZ-serie, welke de deportatietransporten behandelen, betreft dit deel de inkomende en uitgaande transporten in de periode 1944-45, d.w.z. transporten tussen AUSCHWITZ en andere kampen of concentratiekampen, alsmede het lot der gevangenen, die tot deze transporten hebben behoord.

Werden tot Juli 1944 de in de richting AUSCHWITZ afgevoerde "arbeitsfaehige" gevangenen van Joodse bloede voornamelijk tewerkgesteld, hetzij in Kl.AUSCHWITZ zelf of in de daaronder - in de z.g. "Cosel-periode" (zie deel III) - ressorterende arbeidskampen, na Juli 1944 ontstond als gevolg van de "Arbeitseinsatz" een heel ander beeld. Duizenden voor inzet geschikte, oorspronkelijk naar elders gezonden vrouwen en mannen werden in AUSCHWITZ samengetrokken en na aankomst evenals de rechtstreeks in AUSCHWITZ aangekomen "arbeitsfaehige" gevangenen naar andere kampcomplexen afgevoerd. Daar werden vele nieuwe commando's (werkkampen) uit de grond gestampt, alles met het doel de productie van de Duitse oorlogsindustrie op te voeren.

Als uitvloeisel van deze grote doorvoer van gevangenen via het AUSCHWITZ-complex kon dit rapport niet slechts tot dit complex beperkt blijven, doch moest ook een - zij het globaal - overzicht worden gegeven van het lot dier gevangenen, nadat zij hun nieuwe kamp van bestemming hadden bereikt, zulks vooral in verband met de lotsbepaling van niet teruggekeerden.

Uit de bewaard gebleven resten van de administraties der concentratiekampen AUSCHWITZ, BUCHENWALD, DACHAU, FLOSSENBERG, MAUTHAUSEN, MITTELBAU/DORA en het kamp THERESIENSTADT konden in de regel de namen der naar

en van deze kampen op transport gestelde gevangenen worden bepaald. Van de concentratiekampen GROSS-ROSEN, NEUENGAMME, RAVENSBRUECK, SACHSENHAUSEN, STUTTHOF en de kampen BERGEN-BELSEN en WARSCHAU zijn zeer weinige of zelfs vaak in het geheel geen officiële documenten teruggevonden, zodat het lot van naar deze kampen afgevoerde gevangenen, hetzij uit de administratie van de kampen van herkomst en/of latere kampen uit verklaringen van teruggekeerden moest worden bepaald. Door het verzamelen en methodisch groeperen van honderden verklaringen kon echter een overzicht worden verkregen, dat tot basis kon dienen bij het trekken van de in dit rapport vervatte conclusies betreffende het lot der behandelde groepen gevangenen. Elk hoofdstuk - waarin de bekend geworden gegevens zijn gegroepeerd - behandelt vier onderwerpen t.w.

- A. Binnenkomende transporten
- B. Normale uitgaande transporten
- C. Evacuatietransporten
- D. Het lot der gevangenen

Indien bij binnenkomende transporten bekend is, dat gevangenen rechtstreeks van of naar een buitencommando (AK) van een concentratiekamp (KL) zijn vervoerd, of, dat het transport uitsluitend uit vrouwen dan wel uit vrouwen en mannen (gemengd) bestond, is zulks uitdrukkelijk vermeld. De transporten zijn verder gerangschikt naar datum van binnenkomst, terwijl ook zijn opgenomen de data van vertrek en de serie van de bij aankomst door de gevangenen ontvangen gevangennummers (matricules). Data van vertrek en aankomst alsmede gevangennummerseries zijn ontleend aan officiële documenten of getuigeverklaringen. Veelvuldig voorkomende verplaatsingen van kleine groepen gevangenen zijn niet altijd opgenomen, teneinde de overzichtelijkheid niet te schaden.

Dat de uitgaande transporten onderverdeeld zijn in "normale" en evacuatietransporten houdt verband met de aard van het transport en de mogelijkheid van overlijden van een afgevoerde tijdens het transport.

De normale transporten vonden ook onder normale omstandigheden plaats d.w.z. onder betere vervoer-omstandigheden en bestonden in de regel uitsluitend uit "gezonde" ("arbeitsfaehige") gevangenen, die naar andere concentratiekamp-complexen voor de "Arbeits-einsatz" of uit zwakke ("arbeitsunfaehige") gevangenen, die naar BERGEN-BELSEN voor "herstel" werden afgevoerd.

Ook stierven gewoonlijk geen gevangenen tijdens deze transporten, die maar 1 of 2 dagen onderweg waren. Met de evacuatietransporten daarentegen is het heel anders gesteld. Deze vonden vaak onder zeer slechte omstandigheden plaats. In volgepropte treinen of vaak te voet werden al degenen weggevoerd, die maar enigszins vervoerbaar waren. In de wagons zijn dan ook velen door verstikking overleden, terwijl tijdens een mars achterblijvenden in de regel door de SS. bewakers werden neergeschoten. De kans, dat een gevangene tijdens een evacuatietocht is overleden, is dus zeer groot.

Bij de lotsbepaling der gevangenen, van wie vaststond of aangenomen mocht worden, dat zij van een kamp naar elders waren afgevoerd, diende dus wel degelijk rekening te worden gehouden met het soort transport. Bij evacuatietransporten speelde de wijze van afvoer (per trein of te voet) en het aantal dagen, dat de gevangenen onderweg zijn geweest, een zeer belangrijke rol.

Wat het lot van de uit Nederland gedeporteerde Joodse gevangenen betreft, moest wel worden aangenomen - enkele uitzonderingen daargelaten - dat zij, die niet terugkeerden of na 1 Juni 1945 niet meer zijn gesignaleerd, tijdens hun deportatie zijn overleden. Het is echter niet uitgesloten en zelfs aannemelijk, dat een in leven zijnde uit Westerbork gedeporteerde "oud-geïnterneerde" (vluchteling uit

Duitsland, die reeds vóór 10 Mei 1940 in het toenmalige verblijfskamp voor vluchtelingen, zijnde Westerbork, was opgenomen) geen reden heeft naar Nederland terug te keren of de Nederlandse instanties van zijn in-leven-zijn te verwittigen. Met deze factoren dient bij de behandeling van vermissingsgevallen wel degelijk rekening te worden gehouden.

In het kader van dit rapport werd getracht de periode vast te stellen, waarin - onder bepaald voorbehoud en bij gebrek aan positieve gegevens - niet teruggekeerden met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid geacht moeten worden te zijn overleden. Zoals uit dit rapport zal blijken, diende bij de vaststelling van de periode, waarin een niet teruggekeerde moet zijn overleden, rekening te worden gehouden met diverse factoren. In het ene geval werd als begindatum van zodanige periode aangenomen de datum, waarop de officiële registratie van mutaties in Nummerboek, Dodenboek, enz. van een kamp ophield, terwijl in het andere geval de datum van ontruiming van een kamp moest worden aangehouden. Als einddatum moest worden genomen - naar gelang der omstandigheden - in het ene geval de datum van herregistratie na de bevrijding van de nog-overlevenden van een kamp, in het andere geval de datum, waarop een geëvacueerde groep gevangenen een eindbestemming bereikte. Wel is waar kan een niet teruggekeerde vóór of na de in dit rapport vastgestelde data zijn overleden, indien het verscheiden niet is of kon worden geregistreerd, doch deze gevallen behoren tot de uitzonderingen.

Als bijlage I is een schema opgenomen van de transportmogelijkheden in de jaren 1944-45 en het is interessant door in deze inleiding enkele voorbeelden te noemen, een idee te geven van de mogelijke mutaties bijv. na aankomst in het Kl. AUSCHWITZ-complex:

Voorbeeld I

Aankomst	Kamp	Vertrek
	Kl. Auschwitz	1. 8.44
3. 8.44	Kl. Buchenwald	18.12.44
19.12.44	Ak. Ohrdruf (cdo BU)	5. 4.45
6. 4.45	Ll. Buchenwald	7. 4.45
16. 4.45	El. Flossenbuerg	20. 4.45
28. 4.45	Kl. Dachau	

Voorbeeld II

Aankomst	Kamp	Vertrek
	Kl. Auschwitz	18. 1.45
21. 1.45	Kl. Mauthausen	1. 2.45
2. 2.45	Ak. Gusen (cdo MA)	23. 2.45
25. 2.45	Ak. Groeditz (cdo FL)	8. 3.45
10. 3.45	Bergen-Belsen	

Verder zij opgemerkt, dat de volgende afkortingen in dit rapport zijn gebruikt:

Kl - "Konzentrationslager" - concentratiekamp
Ak - "Aussenkommando" - commando of werkkamp
AU - Kl. Auschwitz
BB - Bergen-Belsen
BU - Kl. Buchenwald
DA - Kl. Dachau
FL - Kl. Flossenbuerg
GR - Kl. Gross-Rosen
MA - Kl. Mauthausen
MI - Kl. Mittelbau/"Dora"
NA - Kl. Natzweiler
NG - Kl. Neuengamme
RA - Kl. Ravensbrueek
SA - Kl. Sachsenhausen
ST - Kl. Stutthof
TH - Theresienstadt
WA - Warschau